

Вовк Богдан Юрійович,

студент I курсу,

Спеціальності 052 «Політологія»

Науковий керівник:

старший викладач

Козенюк Андрій Іванович

«Політична теорія стародавньої Греції»

У Стародавній Греції державність виникла на початку I тисячоліття до н. е. у формі полісів — окремих міст-держав, до складу яких, крім міської території, входили також прилеглі сільські поселення. Перехід від первіснообщинного ладу до ранньокласового і політичної форми організації суспільного життя супроводжувався в Греції поглибленням процесу соціальної диференціації населення на родову знать і збіднілих общинників, багатих і бідних, вільних і рабів і посиленням боротьби між ними за владу. У центрі цієї боротьби було питання встановлення тієї чи іншої форми державного правління — аристократії (влади знаті, привілейованих, «кращих»), олігархії (влади небагатьох, багатих) або демократії (влади народу, всіх дорослих і вільних членів полісу). Ці процеси знайшли своє відображення й теоретичне осмислення в політичній думці Стародавньої Греції. Творчими зусиллями давньогрецьких мислителів був здійснений перехід від міфологічного сприйняття навколишнього світу до раціонально-логічного способу його пізнання й пояснення [1,45].

Вершиною давньогрецької філософської і політичної думки є вчення Сократа, Платона та Аристотеля [1].

Сократ (469—399 рр. до н. е.) не залишив по собі писемних творів; свої погляди він викладав в усних бесідах, письмово зафіксованих його учнями. З ученням Сократа пов'язані початок переходу політичної думки з дотеоретичного на теоретичний рівень і створення політичної етики. Він вів пошуки раціонального, логічно-понятійного обґрунтування об'єктивного характеру етичних норм, моральної природи держави і права. Розробку морально-політичної проблематики Сократ підніс на рівень понять і визначень, поклавши тим самим початок власне теоретичних політичних досліджень [1,47].

Мислитель прагнув обґрунтувати раціональну, розумну природу моральних, політичних і правових явищ, вважаючи розумне, справедливе і законне тотожним. Збіг законного і справедливого є бажаним, розумним станом справ, а не повсюдною реальністю. Для такого збігу слід неухильно дотримуватися законів. Сократ був принциповим прибічником законності. Основу нормального функціонування держави, її благополуччя він убачав у непорушності законів, підпорядкуванні їм усіх громадян. Дотримання полісних законів Сократ пов'язував з єдністю громадян, під яким розумів не уніфікацію думок і поглядів, а відданість і підпорядкування законам [1,201].

Теоретична позиція Сократа не тотожна тим чи іншим реально існуючим у його часи політичним порядкам. Він намагався сформулювати ідеально-розумну сутність держави. Владу, засновану на волі народу й державних законах, Сократ вважав царством, а владу, засновану на свавіллі правителя і спрямовану проти народу, — тиранією. Правління тих, хто дотримується законів, він називав аристократією, правління найбагатших — плутократією, а правління всіх — демократією[1].

Управлінню державою Сократ приділяв особливу увагу, стверджуючи, що правити мають компетентні особи. Він не поділяв досить поширеної думки про те, що мистецтво державного управління дається людині саме по собі, тоді як навіть у не настільки важливих сферах люди досягають успіху лише після відповідного теоретичного навчання і практичної підготовки. Сократівський ідеал правління заперечував принципи не лише демократії, а й родової аристократії, олігархії, а особливо тиранії [1].

Вчення Сократа справило значний вплив на всю подальшу історію філософської і політичної думки, особливо на політичну філософію Платона й політичну науку Аристотеля [1].

Вчення Платона про державу ґрунтується на його філософських поглядах. Платон у діалогах "Держава", "Закони" та ін.:

1. Розробив концепцію полісу, чотирьох стадій його розвитку та занепаду;
2. Обґрунтував положення про людину як суспільну істоту;
3. Заснував учення про природний та суспільний розподіл праці як основу суспільної стратифікації;
4. Обґрунтував концепцію ідеальної держави, основними характерними ознаками якої є мужність, мудрість, самодостатність, справедливість і рівність;
5. Запропонував модель державного устрою, в якій регламентація життя громадян набирає всезагального, тотального характеру

Основа такого ладу - детальні й суворі закони, законослухняність громадян [2].

Вчення Платона справило значний вплив на формування поглядів Аристотеля — найвидатнішого представника філософської і політичної думки античності. Аристотель у творах "Політика", "Афінська політія" та ін.[3,78-79]:

1. Визначив людину як "політичну істоту", чия сутність проявляється насамперед у державному житті;
2. Уперше розмежував владу на законодавчу, адміністративно-управлінську та судову;
3. Визначив правильні та неправильні форми державного правління;
4. Найкращим державним ладом вважав змішану форму влади, коли править середня верства населення;
5. Політику тісно пов'язував з моральністю (добродітностями) та етикою, які вважав вступом до політики [2].

Ідеальна держава Платона — це справедливе, засноване на законах, правління кращих. Таке правління може бути або царською владою (якщо серед правителів вирізняється хтось один — найдостойніший), або аристократією — владою декількох кращих. Визнаючи можливість створення такої ідеальної держави, Платон водночас висловлює сумнів у реальності її існування. Через недосконалість людської натури така держава не може бути вічною і зміниться іншими, гіршими формами правління — тимократією, олігархією, демократією або тиранією. Причому кожна з цих форм є гіршою за попередні.

Виродження ідеальної аристократії призводить до появи приватної власності, поділу людей на багатих і бідних, вільних і рабів. Замість розумного начала в державі починає панувати вольове. Це — тимократія, тобто правління, де панують честолюбство й сила. Така держава (Платон мав на увазі критсько-спартанський тип державності) постійно воюватиме, а війна є головним джерелом суспільних бід [3,68-69].

Список використаної літератури:

1. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник / Київ: Либідь, 2005. — 576 с.
2. Кирилюк Ф.М., Обушний М.І., Хилько М.І. та ін.; За ред. Ф.М. Кирилюка Політологія: Навчальний посібник / К.: Здоров'я, 2004. — 776 с.
3. Князев В. Политические ценности в древней Греции и Риме. — м., 2006.- 195 с.